

Asia: OM 31/41/2015

Lapsenhuoltolain uudistaminen

Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

-

Lapsenhuoltolain yleiset säännökset (1. luku; 1-5 c §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Huoltajat ja tapaamisoikeus (2. luku; 6-12 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Keskityn lausunnossani siihen, miten lakiesitykseen ja mietintötekstiin on nostettu perhesuhteissa tapahtuvan väkivallan arviointi lapsen etua punnittaessa. Olen taustaltani tutkija ja vuonna 2010 väittelin otsikolla "Väkivalta ja huoltoriidat". Väitöskirjassa tarkastelin, miten tuomarit ja sosiaalityöntekijät arvioivat mahdollista väkivaltaa ja lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä oikeuteen menneissä huoltoriidoissa. Lisäksi olen työskennellyt lastenvalvojana ja sosiaalityöntekijänä.

Perhesuhteissa tapahtuva väkivalta eri muodoissaan on kohtuullisen yleinen kysymys lapsen huolto- ja tapaamisasioista päätettäessä tai niistä sovittaessa. Vanhempien eron taustalla voi olla parisuhdeväkivaltaa tai lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, joka tulisi ottaa huomioon, kun lapsen asumista, huoltoa ja tapaamisoikeutta järjestetään. Huoltoriita voi myös itsessäänkin olla osa väkivallan jatkumoa, ex-puolison rankaisua ja taloudellista vahingoittamista. Oikeuskäytännössä ja sosiaalitoimessa väkivaltaa voidaan silti sivuuttaa, arvioida epäsystemaattisesti tai jättää kirjaamatta asiakirjoihin. Asumisen ratkaisut, yksinhuolto ja valvotut tapaamiset ovat uhrien suojaamisen keinoja, joita olisi mahdollista käyttää väkivaltataustaisissa tapauksissa.

Lakiluonnos velvoittaa huoltajia suojelemaan lasta väkivallalta ja viranomaisia ottamaan väkivallan huomioon, kun tehdään ratkaisuja lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta. Nämä ovat ehdottomasti kannatettavia asioita ja tarpeellisia muutoksia lainsäädäntöön. Toisaalta itse lakitekstissä ja/tai lain esitöissä voisi vielä selkeämmin ja laajemmin perustellen tuoda esiin, että laissa tarkoitetaan nyt sekä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa (ja seksuaalista hyväksikäyttöä) että myös parisuhdeväkivaltaa.

Ammattikäytännöissä niin sosiaalitoimessa kuin tuomioistuimissakin tunnistetaan jo melko hyvin lapseen kohdistuvan väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön lasta vaurioittavia seurauksia. Toistuva ongelma on silti edelleen se, miten arvioida parisuhdeväkivaltaa suhteessa vanhemmuuteen. Parisuhdeväkivalta saatetaan sivuuttaa sillä kyseenalaisella perusteella, että se määritetään vanhempien väliseksi asiaksi, joka ei liity vanhemmuuteen. Lukuisat kansainväliset ja kotimaiset tutkimukset osoittavat kuitenkin parisuhdeväkivallalle altistumisen olevan lapselle erittäin haitallista ja yksi lapsen kaltoinkohtelun muodoista. Parisuhdeväkivalta myös lisää lapseen kohdistuvan väkivallan riskiä. Mitä enemmän perheissä on parisuhdeväkivaltaa, sitä enemmän on myös suoraan lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Parisuhdeväkivalta traumatisoi lapsia. Se on myös vakava rasite uhrin vanhemmuudelle. Parisuhdeväkivaltaan syyllistynyt ei useinkaan ymmärrä sen merkitystä omalle vanhemmuudelleen ja kokonaisvaltaisia seurauksia lapsen tunne-elämän ja muun kehityksen kannalta.

On siis selkeästi tarvetta sille, että huolto- ja tapaamiskäytännöissä toimivia viranomaisia veloitetaan arvioimaan systemaattisesti väkivallan aiheuttamia fyysisiä ja psyykkisiä riskejä niin lapsille kuin lapsista huolta pitävillä aikuisillekin. Mahdollisen väkivallan ja sen aiheuttamien riskien arviointi ei ole ammattilaisille kuitenkaan yksinkertainen tehtävä, ja se edellyttää lakimuutosten lisäksi myös koulutusta ja ohjausta.

Oikeuteen menneissä huoltoriidoissa tuomioistuin pyytää usein sosiaalitoimelta olosuhdeselvityksen. Tällä hetkellä ei ole ajantasaista ja valtakunnallisesti kattavaa ohjeistusta siitä, miten olosuhdeselvityksissä mahdollista väkivaltaa tulisi selvittää ja arvioida suhteessa vanhemmuuteen. Lakimuutosten lisäksi tulisi huolehtia siitä, että eri puolilla Suomea olosuhdeselvityksiä tehtäisiin samoilla periaatteilla ja että väkivallan lapsi- ja aikuisuhrit eivät joutuisi eriarvoiseen asemaan tässä suhteessa.

Oikeudenkäynti (3. luku; 14-17 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Huolto- ja tapaamisriitojen tuomioistuinsovittelu (3 a. luku; 17 b ja 17 d §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Vieraassa valtiossa annettu päätös ja lapsen palauttaminen (6. luku; 39 ja 41 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Asetuksenantovaltuus (7. luku; 49 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

-

Liitelait

Onko teillä lausuttavaa liitelakeihin ehdotetuista muutoksista?

-

Vaikutukset

Onko ehdotuksen vaikutukset mielestänne arvioitu asianmukaisesti?

-

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

-

Teija Hautanen
Yhteiskuntatieteiden tohtori, sosiaalityöntekijä